

PROGRAM OSNOVNA ŠOLA

UČNI NAČRT

Likovna vzgoja

Razporeditev ur predmeta:

1. razred: 70 ur

2. razred: 70 ur

3. razred: 70 ur

4. razred: 70 ur

5. razred: 70 ur

6. razred: 35 ur

7. razred: 35 ur

8. razred: 35 ur

9. razred: 32 ur

Skupaj: 487 ur

Posodobljeni učni načrt za predmet likovna vzgoja v osnovi šoli je pripravila Predmetna komisija za posodabljanje učnega načrta za likovno vzgojo. Pri posodabljanju je izhajala iz učnega načrta za predmet likovna vzgoja, določenega na 44. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje leta 2001. Posodobljeni učni načrt je Strokovni svet RS za splošno izobraževanje določil na 140. seji, 17. februarja 2011

UČNI NAČRT

LIKOVNA VZGOJA

Osnovna šola

Predmetna komisija:

Natalija F. Kocjančič, Zavod RS za šolstvo, predsednica

mag. **Silva Karim**, OŠ Col, članica

Majda Kosec, OŠ Cvetka Golarja, Škofja Loka, članica

mag. **Željko Opačak**, Gimnazija Velenje, član

Marjana Prevodnik, OŠ Hinka Smrekarja, Ljubljana, članica

Jana Rojc, OŠ Gorenja vas, članica

Andrej Velikonja, OŠ Sladki vrh, član

dr. **Tomaž Zupančič**, Pedagoška fakulteta Maribor, član

Marjeta Kepec, Zavod RS za šolstvo, članica

Marjan Prevodnik, Zavod RS za šolstvo, član

Pri dokončnem oblikovanju učnega načrta sta sodelovala nova člana predmetne komisije: doc. dr.

Beatriz Tomšič Čerkez, Pedagoška fakulteta Ljubljana in **Jurij Selan**, Akademija za likovno umetnost Ljubljana.

Recenzenta učnega načrta:

dr. **Janja Batič**, Pedagoška fakulteta Maribor

Primož Krašna, OŠ Rače

KAZALO

1. OPREDELITEV PREDMETA

2. SPLOŠNI CILJI

3. OPERATIVNI CILJI IN VSEBINE

3.1. Prvo vzgojno izobraževalno- obdobje

3.2. Drugo vzgojno-izobraževalno obdobje

3.3. Tretje vzgojno-izobraževalno obdobje

4. STANDARDI ZNANJ

4.1. Standardi znanja ob koncu prvega vzgojno-izobraževalnega obdobja

4.2. Standardi znanja ob koncu drugega vzgojno-izobraževalnega obdobja

4.3. Standardi znanja ob koncu tretjega vzgojno-izobraževalnega obdobja

5. DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

5.1. Individualizacija in diferenciacija pouka

5.2.1. Priporočila za spodbujanje likovnih doživetij učencev ob prvih pomembnejših likovno izraznih izkušnjah – prvo vzgojno-izobraževalno obdobje

5.2.2. Priporočila za spodbujanje likovne dejavnosti učencev v obdobju prehoda iz spontanega v zavestno delo – drugo vzgojno-izobraževalno obdobje

5.2.3. Priporočila za likovno dejavnost učencev v obdobju zavestnega dela – tretje vzgojno-izobraževalno obdobje

5.3. Medpredmetne povezave

5.4. Časovni okvir

5.5. Preverjanje in ocenjevanje

5.6. Materialni pogoji za izvedbo pouka

5.6.1. Oprema učilnice za likovno vzgojo

5.6.2. Učni pripomočki in druga oprema

5.5.3. Znanja izvajalcev

1 OPREDELITEV PREDMETA

Temeljna naloga likovne vzgoje je razvoj učenčeve likovne kompetence, ki izhaja iz razumevanja vizualnega (naravnega, osebnega, družbenega in kulturnega) prostora ter se izrazi v aktivnem preoblikovanju tega prostora v likovni prostor. Razvija zmožnost vrednotenja likovne in vizualne kulture. Dejavnost predmeta v osnovno vzgojno-izobraževalnem obdobju temelji na odkrivanju in spodbujanju učenčeve ustvarjalnosti, inovativnosti, likovne občutljivosti, sposobnosti opazovanja in presojanja.

Goji nadaljevanje in usmerjanje spontanega otroškega likovnega raziskovanja sveta, odkriva posebnosti likovnega izražanja ter njegovo spopolnjevanje in poglobljanje posluha tako za likovna dela umetnikov kakor tudi uporabnih predmetov in likovne problematike v okolju.

Ključne poti za doseganje teh nalog so:

- praktično likovno izražanje in ustvarjanje,
- uporaba miselnih strategij,
- uporaba materialov, orodij in tehnologij,
- navezovanje problemsko zasnovanih nalog na likovno umetnost ter vizualno kulturo,
- povezava z drugimi predmetnimi področji in z vsakdanjim življenjem.

Likovna vzgoja na spoznavni (kognitivni) ravni analizira in presoja vidni svet, na izrazni pa ga likovno preoblikuje (formira). Z likovnim izražanjem učenci razvijajo domišljijo (imaginacijo) in likovno mišljenje, sposobnost raziskovalnega dela, razvijajo razumevanje vizualnega okolja, izražajo občutja, stališča in vrednote.

Pri predmetu likovna vzgoja učenci spoznavajo, doživljajo in vrednotijo dediščino likovne umetnosti, pa tudi objekte sodobne vizualne in likovne kulture. Likovna vzgoja je predmet, ki spremlja in spodbuja različne načine likovnega in vizualnega ustvarjanja, ostaja odprt do sprememb in novosti, ki jih prinaša današnji čas.

Predmet je splošno koristen in uporaben, saj nobeno predmetno oziroma poklicno področje ne more brez razvitih prostorskih predstav in sposobnosti vizualizacije. Udejanja razvijanje kulturne zavesti in likovnega izražanja, ki je ena od ključnih evropskih kompetenc (Uradni list EU, št. 394/10).

2 SPLOŠNI CILJI

Učenci/učenke skladno s svojimi zmožnostmi:

- razvijajo ustvarjalne likovnoizrazne zmožnosti in negujejo individualni likovni izraz,
- razvijajo sposobnost opazovanja, prostorske predstavljalivosti in vizualizacije, likovno mišljenje, likovni spomin in domišljijo,
- se seznanjajo in usposablajo za uporabo osnovnih likovno teoretskih znanj, ki jim pomagajo pri izvedbi/realizaciji likovnih nalog,
- se seznanjajo z likovnimi tehnikami (materiali, orodji in tehnologijami),
- ob uporabi različnih materialov, orodij in tehnologij razvijajo motorično spretnost in občutljivost,
- ob likovnem izražanju razvijajo socialne, emocionalne in estetske osebnostne kvalitete,
- razvijajo sposobnost za oblikovanje kriterijev vrednotenja lastnih izdelkov in izdelkov vrstnikov,
- razvijajo sposobnost za oblikovanje kriterijev vrednotenja likovnih del in splošne likovne problematike okolja,
- razvijajo občutljivost do likovne kulturne dediščine in kulturne raznolikosti.

Pri pouku likovne vzgoje si učenci **v skladu s svojimi zmožnostmi** pridobivajo splošna znanja, kot jih opredeljuje učni načrt. Cilji (kognitivni, afektivni, psihomotorični) in vsebine so v učnem načrtu za likovno vzgojo urejeni po likovnih sklopih. Splošna znanja, so znanja, potrebna za splošno izobrazbo ob končanju osnovne šole in so namenjena vsem učencem, zato jih mora učitelj obvezno obravnavati. Posebna znanja, specifična za posameznike, pa učitelj določi po svoji strokovni kompetenci.

Posebna znanja opredeljujemo kot dodatna in poglobljena znanja, ki jih učitelj obravnava glede na zmožnosti učencev. Kognitivni, afektivni in psihomotorični cilji, ki so navedeni pri posameznih vsebinskih sklopih učnega načrta nakazujejo tudi prednostne učne metode oz. dejavnosti za uresničevanje učnih ciljev posameznega sklopa.

3 OPERATIVNI CILJI IN VSEBINE

3.1 Prvo vzgojno-izobraževalno obdobje

3.1.1 Oblikovanje na ploskvi - risanje

Operativni cilji				Pojmi		
1. razred	2. razred	3. razred		1. razred	2. razred	3. razred

<p>Učenci/učenke:</p> <ul style="list-style-type: none"> • preizkušajo različne risarske materiale in pripomočke • razvijajo ustvarjalne risarske zmožnosti in negujejo individualni risarski izraz • narišejo oblike z različnimi risarskimi materiali in pripomočki na podlage različnih velikosti • opazujejo in primerjajo zglede linij v naravi, okolju in v likovnih delih • ob likovnih delih, ob likovnih izdelkih učencev, pa tudi ob zgledih iz narave in okolja spoznavajo likovne pojme, povezane z risanjem • razvijajo si občutek za uporabo različnih vrst linij • rišejo prostoročno in z ravnilom • narišejo oblike in jih izpolnijo z linijami in točkami • pri risanju uporabijo tudi preprosta računalniška orodja • razvijajo si občutek za smiselno vključevanje likovnega motiva v izbranem formatu • rišejo oblike, po opazovanju, po spominu in domišljiji • se navajajo na samostojno izbiro oblik, barv, velikosti in namenskosti risarskih podlag 				<ul style="list-style-type: none"> • točka-pika • linija-črta <ul style="list-style-type: none"> • risanje • risba <ul style="list-style-type: none"> • risarska podlaga • risarski materiali 	<ul style="list-style-type: none"> • oblika • vrste linij (ravna, ukrivljena, lomljena, kratka, dolga, vodoravna, navpična, poševna) • velikost oblik <ul style="list-style-type: none"> • oblike risarskih podlag • velikost risarskih podlag 	<ul style="list-style-type: none"> • nesklenjena/aktivna linija • sklenjena/medialna linija • tekstura oblik <ul style="list-style-type: none"> • oblika izpolnjena z linearnimi in točkovnimi teksturami • razporejanje oblik v risbi • format
--	--	--	--	---	--	--

<ul style="list-style-type: none"> • razvijajo si občutek za razporejanje oblik v risbi • razvijajo občutek za gradnjo risbe od celote k delom • razvijajo občutek za bogatenje narisane oblike s teksturami (z linearnimi, točkovnimi) • spoznavajo značilnosti različnih risarskih materialov in pripomočkov • razvijajo motorično spretnost in občutek za ravnanje z različnimi risarskimi materiali in pripomočki 	<ul style="list-style-type: none"> • risarski pripomočki 	<ul style="list-style-type: none"> • risarski materiali in pripomočki • različne podlage za različne likovne tehnike 	<ul style="list-style-type: none"> • namenskost risarskih podlag • trdi risarski materiali • tekoči materiali za risanje
--	---	--	---

3.1.2 Oblikovanje na ploskvi - slikanje

Operativni cilji				Pojmi		
1. razred	2. razred	3. razred		1. razred	2. razred	3. razred
<p>Učenci/učenke:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ob primerih likovnih del, ob likovnih izdelkih učencev, pa tudi ob zgledih iz narave in okolja spoznavajo likovne pojme, povezane s slikanjem • razvijajo slikarske zmožnosti in negujejo individualni slikarski izraz • slikajo s tekočimi in trdimi slikarskimi materiali na različne slikarske podlage (različne barve, velikosti, oblike, kakovosti) • mešajo primarne barve ter s tem dobijo sekundarne barve in z njimi naslikajo sliko • izkustveno mešajo barve ter z njimi naslikajo sliko • razvijajo si občutek za mešanje barv • naslikajo sliko s svetlimi in temnimi barvami • razvijajo si občutek za svetljenje in temnenje barv • naslikajo sliko z barvno linijo in ploskvijo • razvijajo občutek za gradnjo slike od celote k delom • trgajo, izrezujejo in lepijo, različne barvne ploskve in z njimi oblikujejo barvne kompozicije • razvijajo si občutek vključevanje slikarskega motiva v izbranem formatu • preizkušajo različne slikarske materiale in pripomočke • se navajajo na samostojno izbiro oblik, barv, velikosti in kakovosti slikarskih podlag • spoznavajo značilnosti različnih slikarskih materialov in pripomočkov • izdelajo različne izdelke s področja grafičnega oblikovanja 				<ul style="list-style-type: none"> • barva • ploskev • mešanje barv • svetlo-temno (svetle in temne barve) • slikanje • slika • slikar • slikarska podlaga • slikarski materiali • slikarski pripomočki 	<ul style="list-style-type: none"> • barvna ploskev • primarne in sekundarne barve • svetlo-temno (svetlostna lestvica) • svetlitev barve • temnitev barve • gradnje slike od celote k delom (postopek) • oblike slikarskih podlag • velikosti slikarskih podlag • slikarski materiali in 	<ul style="list-style-type: none"> • barvna ploskev in barvna linija • primarne, sekundarne in terciarne barve • razporejanje barvnih ploskev v sliki • postopki mešanja barv pri različnih slikarskih materialih • svetljenje in temnenje barv • namenskost slikarskih podlag • trdi materiali za slikanje • tekoči materiali za slikanje

3.1.3 Oblikovanje na ploskvi - grafika

Operativni cilji			Pojmi		
1. razred	2. razred	3. razred	1. razred	2. razred	3. razred
<p>Učenci/učenke:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ob primerih likovnih del, ob likovnih izdelkih učencev, pa tudi ob izkušnji izdelave grafičnega odtisa spoznajo likovne pojme povezane z grafiko • iz različnih materialov izdelajo matrico izdelajo matrico in jo ročno odtisnejo • razvijajo izrazne zmožnosti pri grafiki in s tem negujejo individualni likovni izraz • izpeljejo postopke za izvedbo enostavnih grafičnih tehnik (tisk s pečatniki, monotipija, šablonski tisk, tisk z različnimi predmeti in naravnimi materiali) • pridobivajo si izkušnjo o nastanku odtisa • razvijajo občutek za razporejanje oblik v grafiki • spoznavajo značilnosti različnih materialov in pripomočkov pri grafiki , z različnimi grafičnimi tehnikami • seznanijo se s specifičnim - posebnim likovnim oblikovanjem na ploskvi, kjer je možnih več odtisov • razvijajo motorične spretnosti pri delu z različnimi materiali in orodji za grafiko • obiščejo likovnega ustvarjalca - grafika in njegov atelje. 				<ul style="list-style-type: none"> • linija v grafiki • ploskev v grafiki • matrica • grafični materiali in pripomočki • površine materialov 	<ul style="list-style-type: none"> • linija in ploskev v grafiki • razporejanje oblik v grafiki • šablonski tisk • monotipija • ročno in strojno odtiskovanje • umetniška in reproduktivna grafika

3.1.4 Oblikovanje v tridimenzionalnem prostoru - kiparstvo

Operativni cilji				Pojmi					
1. razred	2. razred	3. razred		1. razred	2. razred	3. razred			
<p>Učenci/učenke:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ob primerih likovnih del, ob likovnih izdelkih učencev, pa tudi ob zgledih iz narave in okolja spoznavajo likovne pojme, povezane s kiparstvom • oblikujejo kiparski volumen z gnetenjem različnih materialov • razvijajo kiparske izrazne zmožnosti in s tem negujejo individualni likovni izraz • oblikujejo kiparski volumen s sestavljanjem različnih prostorskih enot • razvijajo prostorske predstave • oblikujejo kiparski volumen z upogibanjem oz. zgibanjem ploskih in upogljivih materialov • razvijajo občutek za stabilnost kiparskega izdelka • modelirajo enostavno, razgibano človeško in živalsko figuro • spoznavajo značilnosti različnih kiparskih materialov in pripomočkov • modelirajo enostavno statično človeško in živalsko figuro • oblikujejo figuro iz enovitega kosa mehkega materiala • spoznavajo postopke oblikovanja kipov iz različnih materialov • za kiparsko izražanje uporabljajo tudi reciklirane materiale, embalažo in naravne materiale, lahko pa tudi različna • lepila, lepilne trakove, vrvice, žice in druge materiale. • razvijajo motorične spretnosti pri delu z različnimi kiparskimi materiali in pripomočki • obiščejo likovnega ustvarjalca-kiparja in njegov atelje 				<ul style="list-style-type: none"> • masa • gnetenje • valjanje • stiskanje 			<ul style="list-style-type: none"> • modeliranje • razgiban kip • statičen kip • stabilnost kipa 		<ul style="list-style-type: none"> • volumen • votel • poln
				<ul style="list-style-type: none"> • kiparstvo • kip • kipar 	<ul style="list-style-type: none"> • postopek gradnje kipa od celote k delom 		<ul style="list-style-type: none"> • modeliranje • sestavljanje • upogibanje • zgibanje 		
				<ul style="list-style-type: none"> • kiparski material • kiparski pripomočki 	<ul style="list-style-type: none"> • kiparski materiali in pripomočki 				

3.1.5 Oblikovanje v tridimenzionalnem prostoru - arhitektura

Operativni cilji			Pojmi		
1. razred	2. razred	3. razred	1. razred	2. razred	3. razred
<p>Učenci/učenke:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ob primerih likovnih del, ob likovnih izdelkih učencev, pa tudi ob zgledih iz narave in okolja spoznavajo likovne pojme, povezane z arhitekturo • obišejo likovnega ustvarjalca - arhitekta in njegov atelje • razvijajo izrazne zmožnosti v prostoru in s tem negujejo individualni likovni izraz • v učilnici oblikujejo bivalne kotičke • razvijajo prostorske predstave • oblikujejo prostorske tvorbe z uporabo različnih materialov • razvijajo občutek za stabilnost izdelka • iz embalažnih škatel in tanjšega kartona izdelajo maketo opreme za različne bivalne prostore. • pridobivajo si občutek za orientacijo v notranjem in zunanem prostoru • ob fotografijah s primeri del s področja arhitekture in ob ogledu stavb in notranjih prostorov v bližnji okolici opredeljujejo namembnost različnih stavb in notranjih prostorov • spoznajo delo načrtovalca zgradb in prostorov 			<ul style="list-style-type: none"> • prostor v katerem živimo • znotraj • zunaj • sestavni deli prostora: tla, • stene, strop • gibanje v prostoru: spredaj, zadaj, naprej, nazaj, desno, levo, poševno, ravno 	<ul style="list-style-type: none"> • arhitektura • arhitekt • oblika prostora: oglat, zaobljen • velikost prostorov • gradbeni materiali: kamen, opeka, beton, kovina, les, steklo 	<ul style="list-style-type: none"> • notranji prostor • zunanji prostor • razporeditev notranjih prostorov • oprema notranjega prostora • oprema zunanjega prostora

<ul style="list-style-type: none"> • prepoznajo različne oblike prostorov • ločijo osnovne gradbene materiale • spoznajo značilnosti različnih materialov in pripomočkov za izdelavo maket • spoznavajo postopke oblikovanja maket iz različnih materialov • oblikujejo maketo z upogibanjem oz. zgibanjem ploskih in upogljivih materialov • razvijajo motorične spretnosti pri delu z različnimi materiali in pripomočki za izdelavo maket • za izražanje na področju arhitekture uporabljajo tudi reciklirane materiale, embalažo in naravne materiale, lahko pa tudi različna lepila, lepilne trakove, vrvice, žice in druge materiale			
---	--	--	--

3.2 Drugo vzgojno-izobraževalno obdobje

3.2.1 Oblikovanje na ploskvi (risanje, slikanje, grafika, grafično oblikovanje)

Operativni cilji			Pojmi		
4. razred	5. razred	6. razred	4. razred	5. razred	6. razred

<p>Učenci/učenke:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ob primerih likovnih del, ob likovnih izdelkih učencev, pa tudi ob zgledih iz narave in okolja spoznavajo likovne pojme, povezane z oblikovanjem na ploskvi • razvijajo izrazne zmožnosti pri oblikovanju na ploskvi in s tem negujejo individualni likovni izraz • pri oblikovanju na ploskvi uporabljajo podlage različnih velikosti, barve, oblike in kakovosti. • spoznavajo pojme, povezane z različnimi načini izražanja na ploskvi • izvedejo kolaž • v svojih izdelkih lahko likovna področja (risanje slikanje, grafika, grafično oblikovanje) tudi kombinirajo med sabo. • razvijajo občutek za bogatenje oblik z likovnimi spremenljivkami • pri likovnem izražanju se poleg tradicionalnih poslužujejo tudi digitalnih tehnologij 	<ul style="list-style-type: none"> • redko nizanje linij - svetla ploskev (rastriranje) • gosto nizanje linij - temna ploskev (rastriranje) • razporejanje svetlih in temnih šrafiranih ploskev • barvno nasprotje, kontrast • svetlo-temni kontrast • stopnjevanje barv po svetlosti • svetlostni odtenek 	<ul style="list-style-type: none"> • simetrija, asimetrija • vrste simetrij • barvni spekter • tople barve • hladne barve • toplo hladni kontrast (nasprotje) 	<ul style="list-style-type: none"> • likovne spremenljivke (velikost, položaj, smer, teža, število, gostota, tekstura) • ravnovesje, neravnovesje • simetrično ravnovesje • asimetrično ravnovesje • barvni krog • komplementarni kontrast • barvni odtenek • kolaž • proces • abstrahiranja
---	---	---	--

<ul style="list-style-type: none"> • spoznavajo značilnosti procesa abstrahiranja • razvijajo občutek za odnose med različnimi barvami (barvni kontrasti) • razvijajo občutek za razporejanje oblik na ploskvi • pridobivajo si izkušnje z različnimi načini mešanja barv • izdelajo matrice iz različnih materialov in jih odtisnejo • primerjajo lastnosti različnih grafičnih tehnik • razumejo proces izdelave grafičnih odtisov listov ali grafike • razvijajo občutek za ravnovesje na ploskvi • obiščejo likovnega ustvarjalca - grafičnega oblikovalca in njegov atelje • naredijo strip in so pozorni na povezavo med pisavo in risbo • obiskujejo galerije, muzeje • spoznajo pomembne likovno umetniška dela iz različnih oblikovalnih področij, ki pripadajo domači in svetovni kulturni dediščini • izdelajo različne izdelke s področja grafičnega oblikovanja (voščilnica, vabilo, plakat, ilustracija). • razvijajo motorično spretnost in občutek pri delu z različnimi 	<ul style="list-style-type: none"> • enakomerno razporejanje oblik • v risbi, sliki in grafiki • neenakomerno razporejanje oblik v risbi, sliki in grafiki • grafični list • označitev grafičnega odtisa • velikost, oblika, barva in kakovost risarske, slikarske in grafične podlage • slikarski materiali, pripomočki in tehnike 	<ul style="list-style-type: none"> • barvni odtenek • sorodne barve • ritem • visoki tisk (kolagrafija, kartonski tisk) • likovni motivi v risbi, sliki in grafiki (družinski portret, skupinski portret) 	<ul style="list-style-type: none"> • ornament • visoki tisk (linorez) • likovni motivi v risbi, sliki in grafiki (žanr) • tipografija • logotip
--	--	---	--

<p>materiali in pripomočki za izražanje na ploskvi</p> <ul style="list-style-type: none"> • naredijo logotip • razumejo funkcijo grafičnega oblikovanja • posnamejo digitalno fotografijo z različnimi barvnimi in svetlostnimi vrednostmi	<ul style="list-style-type: none"> • likovni motiv v risbi, sliki in grafiki (portret, avtoportret, krajina, tihožitje)		
---	--	--	--

3.2. 2 Oblikovanje v tridimenzionalnem prostoru (kiparstvo, arhitektura)

Operativni cilji			Pojmi								
4. razred	5. razred	6. razred	4. razred	5. razred	6. razred						
Kiparstvo											
Učenci/učenke: <ul style="list-style-type: none"> • ob primerih likovnih del, ob likovnih izdelkih učencev, pa tudi ob zgledih iz narave in okolja spoznavajo likovne pojme povezane z oblikovanjem v tridimenzionalnem prostoru • razvijajo izrazne zmožnosti pri oblikovanju v tridimenzionalnem prostoru in s tem negujejo individualni likovni izraz • spoznavajo pojme povezane z različnimi načini izražanja v tridimenzionalnem prostoru • z odtiskovanjem v gnetljive materiale izdelajo ugreznjeni relief • z vlivanjem v kalup izdelajo nizek relief • iz gnetljivega materiala izdelajo visok relief • oblikujejo montažni kip iz odpadnih materialov • z različnimi postopki modelirane keramike iz gline oblikujejo posode, jih posušijo in žgejo v keramični peči. • pridobijo izkušnje z vključevanjem barve v kiparstvo • razvijajo občutek za razporejanje oblik v tridimenzionalnem prostoru • sestavljajo maketo iz odpadnih materialov • oblikujejo maketo iz ploskovitega materiala in so pozorni na povezave med prostoru in na odprtine • razvijajo občutek za povezovanje različnih arhitekturnih prostorov • oblikujejo maketo s skeletnim ogrodjem • razvijajo motorično spretnost in občutek pri delu z različnimi materiali in pripomočki za izražanje v tridimenzionalnem 			<ul style="list-style-type: none"> • prostor • prostostoječi kip • celota in sestavni deli kipa • montažni kip <ul style="list-style-type: none"> • relief • nizek relief • visoki relief <ul style="list-style-type: none"> • kalup • vlivanje 			<ul style="list-style-type: none"> • kiparski prostor • prostornina in površina kipa • barva kipa <ul style="list-style-type: none"> • ugreznjen relief <ul style="list-style-type: none"> • keramika 			<ul style="list-style-type: none"> • polna plastika • -votla plastika • velika in monumentalna plastika • spomenik <ul style="list-style-type: none"> • industrijsko oblikovanje • domača obrt 		

prostoru • načrtujejo kostum in sceno • spoznajo pomembne likovno umetniška dela iz različnih oblikovalnih področij, ki pripadajo domači in svetovni kulturni dediščini			
	Arhitektura		
	<ul style="list-style-type: none"> • naravni in umetni prostor • notranji in zunanji prostor • oblike prostorov • oblike sestavnih delov • prostora (tla, strop, stene) • scenski prostor • scena 	<ul style="list-style-type: none"> • arhitekturni prostor • povezave med prostori – odprtine • simetrija in asimetrija v arhitekturi 	<ul style="list-style-type: none"> • materiali v arhitekturi • tekstura in barva • oprema notranjega in zunanjega prostora • fasada

3.3 Tretje vzgojno-izobraževalno obdobje

3.3.1 Oblikovanje na ploskvi (risanje, slikanje, grafika, grafično oblikovanje)

Operativni cilji			Pojmi								
7. razred	8. razred	9. razred	7. razred	8. razred	9. razred						
<ul style="list-style-type: none"> • Učenci/učenke: • razvijajo izrazne zmožnosti pri oblikovanju na ploskvi in s tem negujejo individualni likovni izraz. • spoznavajo pojme povezane z različnimi načini izražanja na ploskvi • ob primerih likovnih del, ob likovnih izdelkih učencev, pa tudi ob zgledih iz narave in okolja spoznavajo likovne pojme povezane z oblikovanjem na ploskvi • izdelajo modno skico ob upoštevanju likovnih zakonitosti • razvijajo občutek za gradnjo iluzije • prostora • pri oblikovanju na ploskvi uporabljajo tako tradicionalna orodja in materiale kot tudi digitalne tehnologije • izdelajo fotomontažo oz. animirani film • posnamejo kratek video • razvijajo sposobnost analiziranja in vrednotenja likovnih del • v okviru možnosti obiskujejo likovne razstave • spoznajo likovna dela nacionalne in mednarodne likovne 			<ul style="list-style-type: none"> • kompozicija • odnos delov do celote v kompoziciji • razmerje • vrste kompozicij • kader • zaporedje • nasičena barva • nenasičena barva • kakovostno barvno nasprotje • barvne dimenzije (svetlost, barvnost, nasičenost) • barvna harmonija 			<ul style="list-style-type: none"> • iluzija prostora • prostorski ključ (prekrivanje oblik, stopnjevanja, zvrčanja), • prostorski plani • risanje po opazovanju • količinsko barvno nasprotje • tonsko slikanje 			<ul style="list-style-type: none"> • perspektiva • horizont • bežišče • bežiščnice • zračna perspektiva • koloristično slikanje • barvna perspektiva • animacija 		

<p>kulturne dediščine</p> <ul style="list-style-type: none"> • razlikujejo med industrijsko in umetniško grafiko • učenci spoznavajo in izvedejo različne grafične tehnike • naredijo grafiko v kombinirani tehniki • uporabijo osnovne postopke digitalnih tehnologij • izdelajo fotografijo in so pozorni na kadriranje • razvijajo motorično spretnost in občutek ob uporabi različnih materialov in pripomočkov za izražanje na ploskvi 	<ul style="list-style-type: none"> • umetniška grafika • industrijska grafika • visoki tisk 	<ul style="list-style-type: none"> • globoki tisk (kolagrafija, suha igla) 	<ul style="list-style-type: none"> • mala grafika • (ex libris) <p>-</p>
---	--	---	--

3.2.2 Oblikovanje v tridimenzionalnem prostoru (kiparstvo, arhitektura)

Operativni cilji			Pojmi		
7. razred	8. razred	9. razred	7. razred	8. razred	9. razred

			Kiparstvo		
<p>Učenci/učenke:</p> <ul style="list-style-type: none"> • razvijajo izrazne zmožnosti pri oblikovanju v prostoru in s tem negujejo individualni likovni izraz • ob primerih likovnih izdelkov učencev, pa tudi ob zgledih iz narave in okolja spoznavajo likovne pojme povezane z oblikovanjem v prostoru • spoznavajo pojme povezane z različnimi načini izražanja v prostoru • naredijo izdelek iz keramike • v okviru zastavljenih likovnih nalog si ogledajo umetnostne stvaritve s področja oblikovanja v tridimenzionalnem prostoru • naredijo instalacijo oz. mobil • spoznajo proces odlivanja kipa • razumejo oblikovalne strategije v sodobni kiparski praksi • poznajo posebnosti likovnih tehnik izražanja v prostoru (postopki, orodja in materiali za oblikovanje kipov ter okolja) • spoznajo pomembna likovno umetniška dela iz različnih oblikovalnih področij, ki pripadajo domači in svetovni kulturni dediščini • načrtujejo urbanistične spremembe v domačem kraju • razvijajo sposobnost predstavljanja tridimenzionalnosti z 			<ul style="list-style-type: none"> • volumen • industrijska in umetniška keramika • negativ, pozitiv (odlitek) • predmetni in nepredmetni kip 	<ul style="list-style-type: none"> • kompozicija v kiparstvu • pozitiven, negativen prostor • kip človeške figure • mala plastika 	<ul style="list-style-type: none"> • abstrakcija v kiparstvu • instalacija • gibljivi kip, mobil • kiparstvo v arhitekturi

<p>dvodimenzionalnimi modeli grafičnih predstavitev</p> <ul style="list-style-type: none"> • načrtujejo arhitekturni objekt z dodajanjem ali odzemanjem • razvijajo motorične spretnosti in občutek pri delu z različnimi materiali in pripomočki za izražanje v tridimenzionalnem prostoru, • razvijajo občutek za stabilnost konstrukcije v prostoru 	Arhitektura		
	<ul style="list-style-type: none"> • oblike sestavnih delov prostora (stene, tla, strop) • oblikovalni elementi arhitekturnega prostora (zid, lok, steber, preklada, obok, kupola, kritina, odprtine) • nosilni in nošeni arhitekturni elementi • masivna in skeletna gradnja 	<ul style="list-style-type: none"> • kompozicija v arhitekturi • komponiranje z dodajanjem • komponiranje z odzemanjem • lupina • konstrukcija in stabilnost 	<ul style="list-style-type: none"> • urbanistični prostor • funkcija urbanističnega prostora • oblike urbanih prostorov • krajinska arhitektura

4 STANDARDI ZNANJA

Standardi znanja izhajajo iz zapisanih ciljev, dejavnosti in pojmov.

Učenci glede na zahteve v učnem načrtu in skladno s svojimi zmožnostmi v svojih izdelkih likovno izrazijo razumevanje likovnih problemov (pojmov), predvidenih v učnem načrtu.

Učitelj je dolžan upoštevati učenčev napredek v celotnem procesu izražanja in ne samo končnega izdelka, ki je rezultat učenčevih psihomotoričnih sposobnosti.

4.1 Standardi znanja ob zaključku prvega triletja

Učenec/učenka:

- se spontano, doživeto in igrivo likovno izraža;
- samostojno reši likovne naloge na ploskvi in v prostoru;
- izkazuje sposobnost opazovanja in v likovni izdelek vnaša podrobnosti;
- uporabi obravnavane likovne materiale in orodja;
- v likovnih izdelkih izkazuje poznavanje in razumevanje obravnavanih likovnih pojmov;
- pridobljena likovna znanja in spretnosti povezuje z vsebinami drugih predmetov.

4.1.1 Minimalni standardi znanja ob zaključku prvega triletja

Učenec/učenka:

- se spontano, doživeto in igrivo likovno izraža;
- izkazuje sposobnost opazovanja in v likovni izdelke vnaša podrobnosti;
- uporabi obravnavane likovne materiale in orodja.

4. 2 Standardi znanja ob zaključku drugega triletja

Učenec/učenka:

- v likovnih izdelkih uporabi, likovni nalogi primerne načine linearnega izražanja;
- pozna značilnosti barv in to znanje uporabi pri izvedbi slikarske likovne naloge;
- izvede in pojasni proces nastanka grafičnega odtisa;

- ob izvajanju likovnih nalog oblikovanja v prostoru pojasni s tem povezane likovne pojme;
- pozna obravnavane likovno izrazne zmožnosti oblikovanja na ploskvi in v prostoru;
- pozna in opiše obravnavane kulturne spomenike v domačem okolju;
- ob primerih likovnih del prepozna ter pojasni obravnavane likovne pojme in motive;
- za likovno izražanje z različnimi materiali izbere ustrezna orodja.

4.2.1 Minimalni standardi znanja ob zaključku drugega triletja

Učenec/učenka:

- v likovnih izdelkih uporabi, likovni nalogi primerne načine linearnega izražanja;
- pozna obravnavane likovno izrazne zmožnosti oblikovanja na ploskvi in v prostoru;
- za likovno izražanje z različnimi materiali izbere ustrezna orodja.

4. 3 Standardi znanja ob zaključku tretjega triletja

Učenec/učenka:

- razlikuje in v likovnih delih uporabi različne kompozicijske rešitve;
- v likovnih izdelkih gradi prostor z uporabo prostorskih ključev in perspektive;
- razlikuje barvna nasprotja (barvne kontraste) in to znanje uporabi pri slikarskih likovnih nalogah;
- v skladu z likovno nalogo izvede in pojasni proces nastanka grafičnega lista;
- ob izvajanju likovnih nalog oblikovanja v prostoru pojasni s tem povezane likovne pojme;
- pojasni pomen kulturne dediščine za slovenski in svetovni prostor;
- pri oblikovanju na ploskvi in pri oblikovanju prostora izrazi posebnosti tekstur in površin;
- pri likovnem izražanju samostojno uporablja likovne tehnike;

4.3.1 Minimalni standardi znanja ob zaključku tretjega triletja

Učenec/učenka:

- razlikuje in v likovnih delih uporabi različne kompozicijske rešitve;
- pojasni pomen kulturne dediščine za slovenski in svetovni prostor;
- pri likovnem izražanju samostojno uporablja likovne tehnike.

5 DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

5.1 Uresničevanje ciljev predmeta

5.1.1 Priporočila za spodbujanje likovnih doživetij učencev ob prvih pomembnejših likovno izraznih izkušnjah – prvo vzgojnoizobraževalno obdobje

Otrok osvaja likovni jezik postopoma. Posamezne likovne dejavnosti se pojavijo šele z ustreznim razmerjem psihofizičnih zmogljivosti. Zato je učitelj v vzgojno-izobraževalnem procesu likovne vzgoje pozoren na stopnjo razvoja učenčevih mentalnih in motoričnih funkcij. Upoštevati mora posebnosti individualnega razvoja, morebitno prehitavanje ali zaostajanje posameznih učencev v tem razvoju. Upoštevati mora učenčev napredek v celotnem procesu. Posebej je pozoren na doživljanje in izražanje emocij, učenčev socialni razvoj – njegov odnos do drugih učencev in na čustva, ki se pri tem porajajo, pa tudi na odnos do predmetov. Pozoren je tudi na nagnjenost k posameznim področjem likovnega izražanja, likovnim materialom in izbiro likovnega motiva.

Nekaterim učencem/učenkam s posebnimi potrebami je potrebno omogočiti pri učenju tudi drugačen didaktični pristop in drugačen dostop do tehnologije kot ostalim učencem.

Učitelj s poslušom neguje individualni način izražanja posameznega učenca. Likovne naloge – kot samostojne ali v korelaciji z ostalimi vzgojno-izobraževalnimi vsebinami – učitelj oblikuje tako, da omogočajo spontano likovno izražanje. Od 1. do 3. razreda učitelj z učenci izvaja likovne naloge iz obeh likovnih sklopov: Oblikovanje na ploskvi (risanje, slikanje, grafika, grafično oblikovanje). Oblikovanje v tridimenzionalnem prostoru (kiparstvo, arhitektura) V stolpcu »primeri dejavnosti« je navedeno nekaj primerov, ki so učitelju lahko v pomoč pri njegovem delu. Za boljšo orientacijo pri doseganju ciljev pouka so v zadnjem stolpcu zapisani tudi pojmi, ki so povezani z obravnavano vsebino. S katerimi metodami in oblikami dela bo učitelj dosegel cilje, pa je njegova strokovna avtonomna odločitev.

Učitelj na nazoren način predstavi likovne in druge pojme ter učencem omogoči njihovo doživljanje in razumevanje. Ker je likovno izražanje na tej starostni stopnji podrejeno učenčevi predstavi, učitelj ne vsiljuje shematskih rešitev in določenih likovnih gradenj in izbira enostavne likovne tehnike, pri katerih učenci spoznavajo značilnosti likovnega materiala, primerna orodja, posebnosti oblikovanja z njimi, posebej pa še pravilno, odgovorno in varno ravnanje z njimi pri vseh likovnih področjih. Pri vseh likovnih tehnikah, še posebej pa pri grafičnih odtisih mora učitelj poudariti, da so naključja sestavni del izraza grafičnih likovnih tehnik, ki jih učenci sprejemajo kot del likovne tehnike ter jih ustvarjalno izkoriščajo.

Likovne motive izbira učitelj tako, da temeljijo na učenčevih predstavah iz njihovega doživljajskega sveta. Posebno pozornost posveti spoznavanju in vrednotenju likovnih del umetnikov. Na smiseln in ustvarjalen način jih vgrajuje v posamezne faze učnega procesa kot ponazorilo (učilo) za nazorno spoznavanje likovnih pojmov, spoznavanje posebnosti likovne tehnike ali motiva. Za poglobljeno spoznavanje umetniških del – risb, slik, kipov, ilustracij,.. pelje učence na ogled razstave v razstavni prostor oziroma v galerijo, ali organizira pogovor z ustvarjalcem.

Likovno-vzgojno delo v 1. razredu je namenjeno osvajanju likovnih pojmov na najosnovnejši ravni, usmerjanju spontanega likovnega izražanja in pridobivanju osnovnih likovno izraznih izkušenj, ki jih učenci v 2. in 3. razredu dopolnjujejo in razširjajo, kajti bogatijo se tako njihove predstave, domišljija, spoznanja, kakor tudi likovno mišljenje.

Učiteljeva uspešna motivacija učencev je povezana tudi z uporabo različnih didaktičnih metod. Učitelj izvaja dejavnosti, ki so povezane s posebnimi znanji, v posebnih urah, ki so namenjene za delo z učenci s posebnimi potrebami – nadarjenimi učenci. Posebna znanja v prvem triletju učitelj določa po svoji strokovni kompetenci in glede na zmožnosti posameznih učencev in so nadgradnja splošnih znanj.

Vsebina v učnem načrtu za likovno vzgojo je oblikovana in prilagojena posamezni starostni stopnji učencev, kar učitelj upošteva pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega procesa. Ob tem pa poskrbi, da so posamezni učni koraki čim bolj fleksibilni, da na čim bolj predvidljiv način omogočajo razvoj učenčeve likovne občutljivosti, ustvarjalnosti, estetskega in originalnega izražanja, razvoj motoričnih spretnosti, pa tudi samostojnega pridobivanja znanja, zmožnosti opazovanja, pomnjenja, primerjanja, razumevanja, kritičnega vrednotenja, pozitivnega odnosa do dela in delovnih navad.

5.1.2 Priporočila za spodbujanje likovne dejavnosti učencev v obdobju prehoda iz spontanega v zavestno delo – drugo vzgojnoizobraževalno obdobje

Pri učencih v starosti od devet do enajst let prihaja do združevanja kognitivnega in emocionalnega razvoja. Likovni izdelek, ki nastaja pri likovnem izražanju, ni več podrejen predstavi, učenci opuščajo intuitivno pridobljene pojme in prehajajo v čas vizualnega realizma. Pričnejo se izražati na osnovi kriterijev, ki so jih pridobili iz vizualne izkušnje. Spontanost se torej umika razumu, učenci želijo prikazati realne podobe, zato pogosto opazimo pasivno posnemanje drugih izdelkov z realističnimi podobami. Da

bo likovno izražanje učencev postajalo bolj dovršeno in samosvoje, jih je potrebno nujno likovno razvijati in bogatiti. Spodbuditi jih je potrebno k iskanju novih izraznih načinov. Izhodišče za to pa je razumsko doživetje ob natančnejšem opazovanju predmetov in pojavov v naravi in okolju. To pa učitelj dosega s pestrim in živim opisovanjem, podkrepljenim s prikazom na nazornih učnih sredstvih. Likovne motive mora izbirati tako, da bodo jasni in razumljivi. Učenci so jih zmožni povezati z likovnimi pojmi in enostavnejšimi zakonitostmi likovnih elementov in oblikovalnih načel. Že v četrtem in petem razredu so zmožni kritično in z razumom dojeti in upoštevati linearne, barvne in prostorsko-oblikovalske vrednote. Torej dosledneje oblikovati in bogatiti teksturirane površine, mešati barve, uporabiti kontraste barv in njihove harmonije, kontraste oblik in prostora, upoštevati kompozicijska načela, ki pa jih ne motijo še značilna nepravilna oblikovalna razmerja. V šestem razredu se likovni izraz učencev postopoma izpopolnjuje. Zmožni so že ločevanja in razčlenjevanja ter sestavljanja elementov v nove skladne celote na likovni in verbalni način.

Dovršenost likovnega izražanja je v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju povezana tudi z razvitejšimi motoričnimi zmožnostmi. Zmožni so rokovati z zahtevnejšimi materiali in orodji.

Tudi v tem vzgojno-izobraževalnem obdobju mora učitelj spremljati likovni razvoj posameznega učenca, njegov individualni način izražanja in njegovo spoznavanje in razumevanje likovnih pojmov. Pozoren je tudi na izražanje emocij in učenčev socialni in moralni razvoj ter interes za likovno izražanje. Učitelj mora negovati individualni način izražanja učencev. Starostni stopnji učencev so prilagojene tudi vsebine v učnih načrtih, ki jih učitelj realizira v gibljivem (fleksibilnem) učnem procesu in s tem omogoči vsestranski likovni razvoj vsakega učenca.

Enako kot v prvem triletju mora učitelj za učence s posebnimi potrebami zagotoviti ustrezne pogoje dela (upoštevajoč individualiziran program učenca, ter Navodila za delo z učenci s posebnimi potrebami - Zavod RS za šolstvo). V svoji pripravi opredeli tiste cilje in znanja, ki jih bodo učenci s svojimi specifičnimi zmožnostmi lahko dosegli in jih pri izvajanju likovnih nalog tudi sproti prilagaja.

Od 4. do 6. razreda učitelj z učenci izvaja likovne naloge iz obeh likovnih sklopov: Oblikovanje na ploskvi (risanje, slikanje, grafika, grafično oblikovanje, računalniška grafika, fotografija), Oblikovanje v tridimenzionalnem prostoru (kiparstvo, arhitektura). Likovne naloge oblikuje problemsko in v korelaciji z vzgojno-izobraževalnimi vsebinami ostalih predmetnih področij. Pri grafičnih odtisih mora učitelj poudariti, da so naključja sestavni del izraza grafičnih likovnih tehnik, ki jih učenci sprejemajo kot del likovne tehnike ter jih ustvarjalno izkoriščajo.

Učitelj izvaja dejavnosti, ki so povezane s posebnimi znanji v posebnih urah, ki so namenjene za delo z učenci s posebnimi potrebami – nadarjenimi učenci. Posebna znanja v drugem triletju učitelj določa po svoji strokovni kompetenci ter glede na zmožnosti posameznih učencev, pri likovni vzgoji so le-ta nadgradnja splošnih znanj.

Uspešnost izvajanja vsebin učnega načrta je po posameznih področjih odvisna od uporabe sodobnih oblik in metod dela. Poleg običajnih metod dela sta zelo primerni metoda širjenja in elaboriranja likovnih senzibilnosti ter metoda estetske komunikacije, ki omogočata izvirno in lastno iskanje rešitev. V učnem procesu posebno pozornost namenja učenčevemu pravilnemu, odgovornemu in varnemu ravnanju z likovnimi materiali in orodji pri vseh likovnih področjih. Veliko pozornosti posveča tudi poglobljenemu načinu spoznavanja umetniških stvaritev, njihovih ustvarjalcev in kulturnih ustanov, vizualnim komunikacijam (ogledi razstav, kulturnih ustanov, ateljejev), analizi okolja in ekološkimi problemom.

5.1.3 Priporočila za likovno dejavnost učencev v obdobju zavestnega dela - tretje vzgojnoizobraževalno obdobje

V starosti od enajst do petnajst let se učenci likovno izražajo na temelju trdnejših, jasno preišljenih kriterijev, ki so si jih pridobili z vizualno zaznavo in z abstraktnim mišljenjem. To je čas upodobitev. Spontano likovno izražanje usiha, učenci preidejo k zavestnejšemu reševanju likovnih problemov z materialnim, perceptivnim pristopom. Pri likovnem izražanju razumsko obvladajo čustveno doživetje in vodijo svojo ustvarjalnost.

Učiteljeva naloga je, da pozna in spremlja likovni razvoj posameznega učenca, njegovo spoznavanje in razumevanje likovnih problemov ter individualni način izražanja. Še vedno je pozoren na doživljanje in izražanje emocij, učenčev socialni razvoj – njegov odnos z drugimi, na čustva, ki se pri tem porajajo, pa tudi na učenčev interes in zanimanje za likovne stvaritve ter načine izražanja, odnos do predmetov – doživljanje lepega in razvijanje zmožnosti za ustvarjanje lepega.

Vsebina programa likovne vzgoje v 7., 8. in 9. razredu predstavlja smiselno sintezo obeh likovnih sklopov: oblikovanje na ploskvi (risanje, slikanje, grafika, grafično oblikovanje, računalniška grafika, video), oblikovanje v tridimenzionalnem prostoru (kiparstvo, arhitektura) z likovnimi problemi.

Učitelj izvaja dejavnosti, ki so povezane s posebnimi znanji v posebnih urah, ki so namenjene za delo z učenci s posebnimi potrebami – nadarjenimi učenci. Posebna znanja tretjem triletju učitelj določa po svoji strokovni kompetenci in glede na zmožnosti posameznih učencev in so nadgradnja splošnih znanj.

V osnovnem programu učenci usvojijo opredeljene vsebine ter ob rokovanju z materiali in orodji razvijajo ročne spretnosti. Dopolnjevanje spoznanj in razumevanja temeljnih likovnih problemov in likovnih zakonitosti iz osnovnega programa ponuja učencem od 7. do 9. Razreda izbirni predmet Likovno snovanje. Učitelj neguje individualni način izražanja posameznega učenca. Naloge naj bodo zasnovane problemsko, kar omogoča vpetje pouka v medsebojno komunikacijo med učiteljem in učencem (interakcija). Uspešnost izvajanja učnega procesa pogojujejo različne oblike in metode dela.

V programu likovne vzgoje namenja učitelj tudi **veliko pozornost skrbi za varstvo okolja, ekološkim problemom, kemijski varnosti in varstvu pri delu. Posebno pozornost namenja tudi učenčevemu pravilnemu, odgovornemu in varnemu ravnanju z likovnimi materiali in orodji.**

Učitelj pri likovni vzgoji učence ves čas tudi kulturno vzgaja. Na smiseln način vključuje, v posamezne korake učnega procesa, primere likovnih del, reprodukcij likovnih stvaritev. Za poglobljeno spoznavanje umetniških stvaritev lahko učitelj pelje učence na ogled razstave v galerijo, organizira pogovor z umetnikom (tudi v ateljeju) ipd.

Otroci s posebnimi potrebami

Učencem glede na zmožnosti in druge posebnosti prilagajamo pouk (notranja diferenciacija) tako v fazah načrtovanja, organizacije in izvedbe kot tudi v procesu preverjanja in ocenjevanja znanja. Pri tem smo še posebej pozorni na specifične skupine in posameznike. V takih primerih naj se učitelj/učiteljica o didaktičnih pristopih in o uporabi tehnologije odloča v sodelovanju z ustreznimi strokovnimi službami, upoštevajoč specifične potrebe učenca ter predloge staršev.

Z nadarjenimi ali za določeno likovno področje motiviranimi učenci naj učitelj, odvisno od značilnosti motiviranosti in nadarjenosti posameznika, poglobljeno obravnava določene vsebine in pojme.

Učenci, katerim slovenščina ni materni jezik

Učitelj se mora zavedati, da je učenje socialna aktivnost. Da bi vsem udeležencem omogočil učinkovito učenje, jim mora torej s svojim odnosom in organizacijo pouka omogočiti aktivno udeležbo v procesu pridobivanja znanja. Osrednjo vlogo v tem procesu ima učni jezik, ki ni le sredstvo komunikacije, temveč je nosilec pomena, preko njega se oblikujejo pojmi, iz katerih se gradi znanje. Učnemu jeziku in izbiri razvojni stopnji učencev ustrezne socialne zvrsti jezika posveča posebno pozornost in pri tem upošteva

etnično in socialno raznolikost v razredu ali skupini ter različne ravni jezikovnih zmožnosti učencev. Učencem, katerih prevladujoči jezik ni učni jezik šole, pri pridobivanju sporazumevalnih in kognitivnih zmožnosti v učnem jeziku nudi ustrezno pomoč v skladu z individualnim načrtom integracije učenca, ki ga ob sprejemu učenca v šolo oblikuje učiteljski zbor oddelka oz. ustrezen tim strokovnih delavcev šole.

Učenci s posebnimi potrebami, vključeni v Prilagojene izobraževalne programe z enakovrednim izobrazbenim standardom

Slepi in slabovidni učenci

Bistvene spremembe se nanašajo na tehnično, didaktično in metodično prilagoditev vzgojno izobraževalnega procesa. Gre za ustrezno tehnično opremljenost prostorov, upoštevanje ustreznih arhitektonskih zahtev, opremljenost učilnic oz. kabinetov z učnimi pripomočki (brajevi stroji, monitorji, lupe, modeli, stavnice, pribor za geometrijo, pripomočki za razvijanje čutil in za orientacijo, taktilni zemljevidi ipd. ter za uporabo učbenikov in knjig v pisavi za slepe – brajici, ter učbenikov za slabovidne v povečanem tisku).

V prilagojeni izobraževalni program z enakovrednim izobrazbenim standardom za slepe in slabovidne učence so vključene tudi specialno pedagoške dejavnosti: orientacija, komunikacija in mobilnost.

Gluhi in naglušni učenci

Pri VIZ teh učencev se uporabljajo akustični pripomočki, ki omogočajo boljšo slišnost. Uporabljati je treba čim več didaktičnih pripomočkov in učil za nazornost pouka ter zagotoviti maksimalno uporabo vseh senzornih poti za sprejem informacij.

V prilagojeni izobraževalni program z enakovrednim izobrazbenim standardom za gluhe in naglušne učence so vključene tudi specialno pedagoške dejavnosti: komunikacija, računalništvo.

Govorno jezikovne motnje

Za učence z govorno jezikovnimi motnjami so pomembne vse senzorne poti, uporabljajo naj se raznovrstna učila, pripomočki in ustrezna pisna gradiva.

V prilagojeni izobraževalni program z enakovrednim izobrazbenim standardom za učence z govorno jezikovnimi motnjami so vključene tudi specialno pedagoške dejavnosti: komunikacija, računalništvo.

Gibalno ovirani učenci

Gibalno ovirani učenci potrebujejo veliko prilagojenih didaktičnih pripomočkov, učil, zvezkov in delovnih zvezkov. Učenje naj poteka po vseh senzornih poteh.

V prilagojeni izobraževalni program z enakovrednim izobrazbenim standardom za gibalno ovirane učence so vključene tudi specialno pedagoške dejavnosti: komunikacija, računalništvo, socialne veščine.

Pogoj za uspešno vzgojno izobraževalno delo je individualizacija zaradi različnih zmožnosti učencev glede na motnjo oviro oz. primanjkljaj.

Učencem, ki so vključeni v prilagojeni izobraževalni program z enakovrednim izobrazbenim standardom in ki zaradi motnje, ovire oziroma primanjkljaja ne dosegajo določenih ciljev in standardov znanja, se le-te nadomesti z njim smiselnimi in pomembnimi cilji.

Strokovnim delavcem so pri delu z učenci, vključenimi v prilagojeni izobraževalni program z enakovrednim izobrazbenim standardom, v pomoč **Navodila za izobraževalne programe s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo za devetletno osnovno šolo** (MŠŠ, Ljubljana, 2003).

Učenci z motnjami avtističnega spektra (MAS)

Ne glede na to v kateri izobraževalni program so vključeni učenci z MAS, je potrebno delovati in pripraviti prostor v skladu s potrebami, ki izhajajo iz motnje – avtizma. Za osebe z avtizmom je izjemno pomembna **struktura**. S pomočjo strukture je svet zanje bolj predvidljiv, dosegljiv in varnejši. Struktura pripomore k samostojnosti in razvoju fleksibilnosti. Pomembni so **pozitivni pristopi** in visoka vendar **realna pričakovanja**, ki so osnovana na dobri diagnozi oziroma pedagoški oceni, ki jo naredijo strokovnjaki za avtizem. Na ta način lahko **določimo posameznikova močna področja in individualne potrebe, nivo funkcioniranja ter oceno potrebne podpore**. S pomočjo razvijanja močnih področij, interesov in sposobnosti vzpodbujati samopodobo posameznika.

S pomočjo strukture ter pozitivnega ponavljanja lahko zmanjšajo stopnjo anksioznosti, se naučijo biti tolerantni, sprejmejo nove izkušnje in razvijejo nove spretnosti.

Svet moramo **gledati s stališča otroka ali odraslega z motnjo avtističnega spektra**. Začeti moramo s pozicije ali perspektive posameznika ter raziskovati kako vidijo in doživljajo svet, kaj jih motivira ali zanima, česa se bojijo, s čim so preokupirani ali je zanje kako drugače moteče.

Pristopi in okolje mora biti mirno in urejeno, tako da zmanjšuje strahove in povečuje koncentracijo. Naj bo **čim manj motečih dražljajev**. Nekateri potrebujejo več časa za predelavo informacij, še posebej slušnih. Imajo dodatne senzorne težave. Učenci največ pridobijo v okoljih, kjer lahko zmanjšamo in nadzorujemo senzorne ali druge stimulacije.

Povezava med različnimi elementi posameznikovega življenja ali terapevtskega programa prispeva k nujni doslednosti. **Odprte povezave med starši in učitelji ali drugimi strokovnjaki** prispevajo k celostni obravnavi učenca. Na posameznike z avtizmom, njihove starše in zagovornike moramo gledati kot na partnerje v terapevtskem odnosu.

Učenci s posebnimi potrebami (učenci z odločbo o usmeritvi)

Izobraževanje otrok s posebnimi potrebami, ki so usmerjeni v izobraževalne programe s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo za osnovne šole, temelji na **Navodilih za izobraževalne programe s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo za devetletno osnovno šolo** (MŠŠ, Ljubljana, 2003). Učencem s posebnimi potrebami je treba zagotoviti prilagojeno izvajanje učnega procesa in procesa preverjanja in ocenjevanja znanja. Upoštevanje otrokovih motenj, težav ali primanjkljajev narekuje fleksibilno uporabo didaktično-metodičnih pristopov in ugotavljanje doseganja standardov znanja.

Strokovna skupina na šoli pripravi individualiziran program izobraževanja za otroka, ki vključuje prilagoditve v izvajanju procesa pouka ter v procesu preverjanja in ocenjevanja znanja.

5.2 Individualizacija in diferenciacija

Učencem glede na zmožnosti in druge posebnosti prilagajamo pouk (notranja diferenciacija) likovne vzgoje tako v fazah načrtovanja, organizacije in izvedbe kot tudi v procesu preverjanja in ocenjevanja znanja. Pri tem smo še posebej pozorni na specifične skupine in posameznike; vzgojno-izobraževalno delo temelji na konceptih, smernicah in navodilih, sprejetih na Strokovnem svetu RS za splošno izobraževanje:

- Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci
- Koncept dela z učenci z učnimi težavami
- Navodila za izobraževalne programe s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo za devetletno osnovno šolo
- Smernice za izobraževanje otrok tujcev v vrtcih in šolah.

5.3 Medpredmetne povezave

Medpredmetno povezovanje je eden od ključnih konceptov sodobnega likovnega izobraževanja tudi pri likovni vzgoji. Učenci razvijajo kompleksno likovno mišljenje ob povezovanju vsebin vseh predmetnih področij, saj ob tem razvijajo ključne kompetence vseživljenjskega učenja. V to nas usmerjajo zapisi

standardov znanja. A povezanost ostaja v omejenem okviru, tako da so likovne vsebine vedno logične in jasne. Pomembna so temeljna izhodišča povezovanja, se pravi, da je vir povezovanja pojmovna povezava znotraj predmeta – med posameznimi likovnimi področji ali med predmeti znotraj določene vsebine. Zaradi specifik predmeta likovna vzgoja obstajata dva načina povezovanja:

1. Povezovanje likovnih pojmov s pojmi vsebin drugih predmetnih področij temelji na besedni interpretaciji (ustni, pisni). V tem primeru znani pojem z drugega predmetnega področja pripomore k doumevanju in globljemu razumevanju likovnega pojma in obratno.
2. Povezovanje likovnih pojmov s pojmi drugih predmetnih področij temelji na besedni in likovni interpretaciji (izražanju). V tem primeru pojmi učnih vsebin drugih predmetov vzpodbudijo intenzivnejše doživljanje likovnih pojmov in likovno interpretacijo. Načrtovane naloge se realizirajo likovno, zasnovane pa so, glede na to, kakšno je izhodišče za zasnovo likovnega problema.

Medpredmetno povezovanje kot zgolj povzemanje motiva iz vsebin, spoznanih pri drugem predmetnem področju in realizacija tega motiva v izbrani likovni tehniki z likovnega vidika nista sprejemljiva. Ker je izhodišče medpredmetnega povezovanja pri likovni vzgoji le pojmovno in povezano z individualnimi in skupinskimi potrebami učencev učitelj načrtno prilagaja in išče vertikalne (nadgradnja in poglobljanje znanja), horizontalne delne in celovite (kroskurikularne) povezave v vseh vsebinah drugih predmetnih področij in dejavnostih v šoli in tudi izven nje – kulturni dnevi, projektni dnevi, interesne dejavnosti (vsebinska in procesna znanja, kompetence).

Za izvajanje medpredmetnih povezav je pomembno strokovna zasnova ob aktivnem sodelovanju vseh učiteljev.

Likovna vzgoja se lahko povezuje z vsemi predmeti v osnovni šoli, vendar je zato potrebno načrtno timsko zasnovati skupno temo s predhodno jasno začrtanimi cilji.

5.4 Časovni okvir

V prvem triletju osnovne šole je za predmet likovna vzgoja namenjenih 210 ur. To je dve uri na teden, v prvem razredu praviloma dvakrat na teden po eno uro v vsakem razredu. Učitelj/učiteljica mora v okviru 70 ur v posameznem razredu smiselno izpeljati vse vsebine predvidenih likovnih področij upoštevajoč pričakovane dosežke za prvo vzgojno-izobraževalno obdobje.

V prvem razredu učitelj nameni risanju, slikanju, kiparstvu, prostorskemu oblikovanju približno enako število ur, grafiki pa samo toliko časa, da se učenci preizkusijo v odtiskovanju in seznanijo z najosnovnejšimi pojmi. V drugem in tretjem razredu nameni grafiki nekoliko več ur zaradi izvedb zahtevnejših tehnik, risanju, slikanju, kiparstvu, prostorskemu oblikovanju pa približno enako število ur. V drugem triletju osnovne šole je za predmet likovna vzgoja namenjenih 175 ur. To je po 70 ur letno v četrtem in petem razredu ter 35 ur letno v šestem razredu. Učitelj mora v okviru razpoložljivih ur smiselno izpeljati vse predvidene vsebine likovnih sklopov, upoštevajoč pričakovane dosežke drugega vzgojno-izobraževalnega obdobja. Likovnim področjem iz obeh sklopov učitelj nameni približno enako število ur.

V tretjem triletju osnovne šole je za predmet likovna vzgoja za izvajanje osnovnega programa po predmetniku namenjenih 102 uri, po 35 ur v 7. in 8. razredu ter 32 ur v 9. razredu. V okviru razpoložljivih ur likovne vzgoje v posameznem razredu mora učitelj realizirati načrtovane vsebine iz obeh likovnih sklopov.

Zaradi specifičnega načina dela pri pouku likovne vzgoje predlagamo, da se učence deli v dve skupini skladno z normativi, ki veljajo za delitev v skupine. Za kvalitetno izvajanje pouka in zagotavljanje individualnega pristopa je delitev nujno potrebna. Delitev učencev v dve skupini naj bo enaka kot pri predmetih športna vzgoja, gospodinjstvo, tehnika in tehnologija ter računalništvo.

5. 5 Preverjanje in ocenjevanje

Preverjanje je sestavni del vsake didaktične enote, ne glede na to ali izvedba likovne naloge traja eno ali več didaktičnih enot (npr. večji vsebinski sklopi), medtem ko je **ocenjevanje le končna posledica ob zaključenem delu.**

Ocenjevanje predstavlja določanje vrednosti opravljenega učenčevega dela v učni uri glede na njegovo doseganje ciljev pri usvajanju likovnih pojmov, likovnem izražanju ter privzganju doživljajskih naravnosti in glede na njegove psihofizične zmožnosti. **Cilj ocenjevanja ne sme biti samo ocena izdelka,** temveč tudi ocena učenčevega dela, ki temelji na napredovanju v celotnem učnem procesu.

Ocenjevanje učenčevega dosežka - njegovo delo in napredek obsega dosežke na afektivnem, psihomotoričnem in kognitivnem področju. **Ocena ne sme biti pridobljena na podlagi pisnih izdelkov.**

Zelo pomembno je **individualno ocenjevanje** (Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v devetletni osnovni šoli), kjer učitelj spoštuje osebnostno integriteto in različnost med učenci.

Pri učencih s posebnimi potrebami mora učitelj upoštevati tudi individualiziran program, kjer so posebej zapisani tudi načini preverjanja in ocenjevanja, ob upoštevanju specifičnosti posameznega učenca za katerega je individualiziran program napisan.

Po vsaki končani likovni nalogi učitelj z učenci ob razstavljenih, dokončanih in nedokončanih likovnih izdelkih vrednoti dosežene cilje po izoblikovanih kriterijih, ki izhajajo iz likovne naloge.

Objektivne kritike morajo biti smernice za nadaljnje delo. Krepite morajo učenčevo emocionalno, moralno, motivacijsko, estetsko in intelektualno komponento.